

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HOÁ HÀ NỘI
KHOA BẢO TÀNG

*****

TRỊNH VĂN KIÊN

TÌM HIỂU DI TÍCH ĐÌNH GIANG XÁ

(THÔN GIANG XÁ, THỊ TRẤN TRẠM TRÔI,
HUYỆN HOÀI ĐỨC, HÀ NỘI)

KHOÁ LUẬN TỐT NGHIỆP
NGÀNH BẢO TÀNG

Người hướng dẫn : TS. Phạm Thu Hương

HÀ NỘI - 2009

MỤC LỤC

	<i>Trang</i>
Mở đầu.....	1
1.Tính cấp thiết của đề tài.....	1
2. Mục đích nghiên cứu.....	3
3. Đối tượng nghiên cứu.....	3
4. Phạm vi nghiên cứu.....	3
5. Phương pháp nghiên cứu.....	3
6. Bố cục của khoá luận.....	4
Chương 1. Đình Giang Xá trong diễn trình lịch sử.....	5
1.1 Tổng quan về vùng đất, con người Giang Xá.....	5
1.2 Lịch sử ra đời, tồn tại của di tích đình Giang Xá.....	10
1.3 Lịch sử vị thần được thờ.....	12
1.4 Một số di tích khác thờ Lý Nam Đế ở làng Giang Xá.....	17
1.4.1 Chùa Giang Xá.....	18
1.4.2 Đền Giang Xá.....	20
Chương 2. Giá trị kiến trúc, nghệ thuật và lễ hội của đình Giang Xá.....	23
2.1 Giá trị kiến trúc.....	23
2.1.1 Không gian cảnh quan.....	24
2.1.2 Bố cục mặt bằng tổng thể.....	28
2.1.3 Kết cấu kiến trúc.....	31
2.1.4 Trang trí trên kiến trúc.....	41
2.1.5 Một số di vật tiêu biểu của đình Giang Xá.....	52
2.2 Lễ hội Đình Giang Xá.....	56
2.2.1 Thời gian diễn ra lễ hội.....	57
2.2.2 Công việc chuẩn bị cho lễ hội.....	59
2.2.3 Diễn trình lễ hội.....	60
Chương 3. Vấn đề bảo vệ, tôn tạo và khai thác giá trị di tích đình Giang Xá.....	65
3.1 Thực trạng di tích đình Giang Xá.....	65
3.1.1 Hiện trạng của các kết cấu kiến trúc.....	65
3.1.2 Thực trạng cảnh quan, không gian xung quanh di tích.....	66

3.1.3 Ý thức của cộng đồng dân cư trong việc bảo tồn di tích	67
3.1.4 Thực trạng lễ hội.....	68
3.2 Vấn đề bảo vệ, tôn tạo di tích.....	70
3.3. Khai thác, phát huy giá trị di tích	81
Kết luận.....	85
Tài liệu tham khảo.....	87

MỞ ĐẦU

1. Tính cấp thiết của đề tài

Mỗi một di tích kiến trúc cổ truyền đều là những di sản văn hoá quý giá của dân tộc. Trải qua thời gian, bản thân những di tích kiến trúc ấy đã tự thấm nhập cho mình những giá trị văn hoá độc đáo và trở thành thực thể văn hóa không thể thiếu đối với sinh hoạt văn hoá của cộng đồng. Mỗi loại hình di tích lại có vị trí và vai trò riêng trong tâm hồn của người Việt. Có lẽ trong số các loại hình di tích ấy, hình ảnh ngôi đình gần gũi và mang đậm dấu ấn trong tâm hồn mỗi con người Việt Nam hơn cả. Đối với bất kỳ một người con khi sinh ra, trưởng thành ở mỗi một vùng quê đều không thể quên được hình ảnh ấy. Ngôi đình đã thực sự trở thành một phần trong tâm hồn họ; là niềm tự hào, tự tôn của mỗi người Việt Nam. Và chính bằng tình cảm thân thiết, gần gũi với ngôi đình mà có không ít những tác phẩm văn học dân gian lấy hình ảnh ngôi đình là nguồn cảm hứng sáng tạo như những làn điệu dân ca, ca dao, tục ngữ...

Cũng giống như bao miền quê khác, mỗi người con được sinh ra trên quê hương xứ Đoài đều cảm thấy tự hào về vùng đất truyền thống, về bề dày lịch sử...; đồng thời còn tự hào về vùng đất với những lễ hội cổ truyền mang đậm dấu ấn tín ngưỡng dân gian của cư dân đồng bằng Bắc Bộ như lễ hội chùa Thầy, chùa Tây Phương, hội Giã La, hội Giá... mà ít vùng đất nào sánh kịp. Đến với vùng đất này, chúng ta được hoà mình trong không gian linh thiêng của những lễ hội ấy. Nhưng có lẽ, điều độc đáo và gây được cảm xúc, ấn tượng hơn cả khi đặt chân tới vùng đất này đó là sự tuyệt mỹ của những ngôi đình cổ. Bằng tài nghệ, trí sáng tạo của mình, các nghệ nhân dân gian đã để lại cho hậu thế những công trình kiến trúc độc đáo mang đậm phong cách kiến trúc cổ truyền của người Việt. Đó là những ngôi đình vừa thoáng rộng, vừa bao trùm trong không gian linh thiêng như đình Chu Quyến, đình Tây Đằng... Trong số các ngôi đình cổ ấy, chúng ta không thể không kể tới đình Giang Xá (thôn Giang Xá, thị trấn Trạm Trôi, huyện Hoài Đức). Với sự kết

hợp giữa đôi bàn tay điêu luyện và trí sáng tạo phong phú, các nghệ nhân dân gian đã tạo nên ngôi đình này mà cho đến ngày nay vẫn là niềm tự hào của mỗi người dân nơi đây.

Việc tìm hiểu nghiên cứu về đình Giang Xá nói riêng và các ngôi đình trong kiến trúc cổ truyền của người Việt thực sự là rất hữu ích và cần thiết. Bởi lẽ, thông qua việc tìm hiểu về ngôi đình giúp chúng ta có thể phần nào tiếp cận được ý nghĩa, vai trò của đình làng trong đời sống, sinh hoạt văn hoá của cộng đồng dân cư từ xa xưa. Đồng thời thông qua đó, cũng giúp ta thấy được sự sáng tạo tài tình của các nghệ nhân dân gian khi họ sáng tạo ra những công trình kiến trúc cổ truyền.

Trải qua thời gian, các công trình kiến trúc cổ truyền nói chung và đình Giang Xá nói riêng ngày càng bị bào mòn và đang từng ngày từng giờ phải đối mặt với nguy cơ xuống cấp và thậm chí là sụp đổ. Mỗi một công trình kiến trúc cổ mất đi hay đơn giản là bị hư hỏng thì cũng coi như chúng ta đã đánh mất dần đi quá khứ. Những công trình ấy không chỉ là những công trình xây dựng đơn thuần mà thực sự nó là những di sản văn hoá vô cùng quý giá, là minh chứng cho những bước đi của lịch sử dân tộc. Đó chính là di sản không phải của riêng một thế hệ nào, của riêng một cá nhân nào mà đó là tài sản quý báu của cha ông để lại cho các thế hệ sau. Bởi vậy, việc bảo tồn, trùng tu những công trình kiến trúc ấy thực sự là vấn đề cấp thiết và vô cùng quan trọng đặt ra không chỉ đối với các cơ quan chức năng có thẩm quyền mà nó là nhiệm vụ của mỗi cá nhân.

Bản thân là một sinh viên được đào tạo trong lĩnh vực bảo tồn di sản văn hoá dân tộc nên có thể hiểu rõ tầm quan trọng, giá trị và ý nghĩa của các di sản đó. Đồng thời, nhận thức rõ trách nhiệm của bản thân đối với công cuộc giữ gìn và bảo tồn các giá trị đó. Mặt khác tôi cũng rất muốn tìm hiểu về đình Giang Xá để thông qua đó có thể vận dụng những kiến thức chuyên

ngành đã tích lũy được vào thực tiễn, vận dụng và rèn luyện kỹ năng nghiên cứu, viết bài.

Với tất cả những lý do nêu trên, tôi quyết định chọn đề tài: **“Tìm hiểu di tích đình Giang Xá” (thôn Giang Xá, thị trấn Trạm Trôi, Hoài Đức, Hà Nội)** làm đề tài khoá luận của mình.

2. Mục đích nghiên cứu

- Tìm hiểu về vùng đất, con người của làng Giang Xá nói riêng và của huyện Hoài Đức nói chung.

- Tìm hiểu quá trình hình thành, phát triển và các giá trị của di tích đình Giang Xá.

- Trên cơ sở thực trạng của đình Giang Xá, vận dụng hệ thống lý thuyết đã học, bước đầu đề xuất một số ý kiến nhằm bảo tồn và phát huy giá trị của di tích trong giai đoạn hiện nay.

3. Đối tượng nghiên cứu

Đối tượng nghiên cứu của đề tài là di tích đình Giang Xá thuộc thôn Giang Xá, thị trấn Trạm Trôi, Hoài Đức, Hà Nội.

4. Phạm vi nghiên cứu

- Về thời gian: Nghiên cứu di tích đình Giang Xá gắn liền với quá trình hình thành và phát triển của làng cho tới nay.

- Về không gian: Nghiên cứu di tích đình Giang Xá trong không gian lịch sử - văn hoá của làng Giang Xá nói riêng và của huyện Hoài Đức nói chung.

5. Phương pháp nghiên cứu

- Phương pháp luận khoa học của Chủ nghĩa Mác- Lênin: Duy vật lịch sử và duy vật biện chứng.

- Phương pháp khoa học được sử dụng để tiến hành nghiên cứu: bảo tàng học, bảo tồn di tích lịch sử văn hoá, khoa học lịch sử.

- Ngoài ra còn sử dụng một số phương pháp khác như: thống kê, đối chiếu, phân tích, nghiên cứu tài liệu, điền dã...

6. Bố cục của khoá luận

Ngoài phần mở đầu, kết luận, tài liệu tham khảo và phần phụ lục, bố cục bài viết gồm 3 chương. Cụ thể như sau:

Chương 1: Đình Giang Xá trong diễn trình lịch sử.

Chương 2: Giá trị kiến trúc, nghệ thuật và lễ hội của đình Giang Xá

Chương 3: Vấn đề bảo vệ, tôn tạo và khai thác giá trị di tích đình Giang Xá.

Trong quá trình tìm hiểu, nghiên cứu để hoàn thiện bài viết, em đã nhận được sự giúp đỡ hết sức nhiệt tình của các cụ cao niên trong làng, các cán bộ trong Ban quản lý di tích đình Giang Xá, sự quan tâm, động viên của các thầy cô trong khoa Bảo tàng và bạn bè trong lớp. Nhân đây, em xin gửi lời cảm ơn chân thành tới giảng viên T.S Phạm Thu Hương đã quan tâm, giúp đỡ và chỉ bảo tận tình về kiến thức, chuyên môn; em cũng xin gửi lời cảm ơn tới các cụ cao niên trong làng, các chú, các bác trong Ban quản lý di tích đã nhiệt tình giúp đỡ, cung cấp tài liệu để em có thể hoàn thiện bài viết này.

Mặc dù có nhiều nỗ lực và cố gắng nhưng do trình độ nhận thức và kiến thức chuyên môn còn nhiều hạn chế nên bài viết chắc chắn không tránh khỏi những thiếu sót. Bởi vậy em rất mong quý thầy cô đóng góp ý kiến để em có thể hoàn chỉnh bài viết của mình.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Bộ Văn hoá - Thông tin (2007), *Luật di sản văn hoá và văn bản hướng dẫn thi hành*, Nxb. Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
2. Trần Lâm Biền (2001), *Trang trí trong mỹ thuật truyền thống của người Việt*, Nxb. Văn hoá Dân tộc, Hà Nội.
3. Trần Lâm Biền (2008), *Diễn biến kiến trúc truyền thống vùng châu thổ sông Hồng*, Nxb. VHTT, Hà Nội.
4. Lê Thanh Đức (2001), *Đình làng miền Bắc*, Nxb. Mỹ thuật, Hà Nội.
5. Lê Thanh Đức (2001), *Nét đẹp đình làng*, Nxb. Mỹ thuật, Hà Nội.
6. Trịnh Thị Minh Đức (ch.b), Phạm Thu Hương (2007), *Bảo tồn di tích lịch sử văn hoá*, Nxb. Đại học Quốc gia Hà Nội.
7. Nguyễn Duy Hinh (1996), *Tín ngưỡng thành hoàng Việt Nam*, Nxb. KHXH, Hà Nội.
8. Đinh Gia Khánh, Lê Hữu Tầng(1994), *Lễ hội truyền thống trong xã hội hiện đại*, Nxb. KHXH, Hà Nội.
9. Vũ Ngọc Khánh(2006), *Nghiên cứu văn hoá cổ truyền Việt Nam*, Nxb. Giáo Dục, Hà Nội.
10. Đinh Xuân Lâm ,Trương Hữu Quýnh, Lê Mậu Hãn (ch.b,2005), *Đại cương lịch sử Việt Nam*, Nxb. Giáo Dục, Hà Nội.
11. Ngô Vi Liễu (1999), *Tên làng xã và địa chí các tỉnh Bắc Kỳ*, Nxb. VHTT, Hà Nội.
12. Hà Văn Tấn, Nguyễn Văn Kự (1998), *Đình Việt Nam*, Nxb. TP HCM.
13. Hà Văn Tấn(2005), *Bảo vệ di tích lịch sử - văn hoá trong bối cảnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước*, Nxb. Khoa học Xã hội, Hà Nội.

14. Hà Văn Tấn(2005), *Một con đường tiếp cận di sản văn hoá*, t2, Nxb. Hà Nội.
15. Bùi Thiết(1985), *Làng xã ngoại thành Hà Nội*, Nxb. Hà Nội.
16. Đỗ Thịnh(2000), *Địa chí vùng ven Thăng Long: làng xã - di tích - văn vật*, Nxb.VH TT, Hà Nội.
17. Chu Quang Trứ(1996), *Kiến trúc dân gian truyền thống Việt Nam*, Nxb. Mỹ thuật, Hà Nội.
18. Đặng Văn Tu, Nguyễn Tá Nhí(ch.b,2008), *Địa chí Hà Tây*, Sở Văn hoá Thông tin Hà Tây.
19. Sở Văn hoá Thể thao Hà Tây(1999), *Di tích Hà Tây*, Nxb.VH TT, Hà Nội.
20. Đào Văn, Nguyễn Cảnh Minh, Nguyễn Đình Lê(1994), *Lịch sử Hà Tây*, Nxb.VH TT, Hà Nội.